

Három bányásznemzedék

Három ember, három nemzedék képviselője. Azoké, akik nehéz szakmát választottak, vállalkoztak, hogy felszínre hozzák a föld mélyének kincsét, a fekete gyémántot. Nehéz volt ez a munka régen, nem könnyű ma sem. Az öreg bányász, a fiatal, s a holnap vajúra mégis szereti, s megvallhatná-e ezt szebben, mint azzal a szűkszavú mondattal, ha választani kellene, ma is bányászként kezdeném.

Happ Imre

Happ Imre az idős generációt képviseli, élete nagyjában úgy alakult, úgy folyt, mint a többi egykor megvetett, lenézett bányászé. 16 évét sem töltötte be, amikor megkezdte a földalatti munkát. Hosszú ideig lovas-fiú volt. A mai bányász-szótárból kivesszük ezt a szót, s a bányász munkakörök felsorolásában sem találkozunk ilyenekkel. Csak a régi emlékeztetőben él az az idő, amikor a bányában a legfőbb erőforrás a ló és az ember volt, betöltve a mai modern szállítógépek, motorok, vitlák szerepét. Az ember még jobban húzta az igát, mint a ló. Az emberi erő olcsó volt, lehetett hajszolni, könyörtelenül követelni utolsó verítékcséppjét. A lovat kímélni kellett, hisz drága pénzen lehetett pótolni. De ha egy ember kidőlt a sorból, másik tíz állt helyette a kapuban, szomorúan nézgetve az oly jól ismert táblát: Felvétel nincs!

Happ Imre bácsinak jónéhány-szor nyílt alkalm a saját bőrén kipróbálni a tőkés mind nagyobb hasonszerzésének módszereit. Tíz-szer-tizenkétszer szanálták, mert „nem tetszett az uraknak”. Dolgozott egy-két évig, elbocsátották. Utána visszavették, de annak is megvolt az „ára”. Ha szanálaskor 3 pengőt kerestek, legközelebb már csak 2 pengő 50 fillérért alkalmazták. De még mindig jobb volt, mint a bazaltbányánál. Még most is remeg a hangja, ahogy kiejti a szót: a bazaltbányánál 1932-33-ban 7 tized fillért fizettek egy csillérért. Annyi volt, hogy éppen a koldulástól mentette meg, — no meg hogy, mint a rendszernek nem éppen hű hívét nem tartották nyilván a munkanélküliek sorában, s nem volt jogcíme az „igazságszolgáltatásnak”, hogy munkakörülsért, csavarásért bebörtönözhesse.

— Sokat kellett nélkülözniünk, 15 deka húst vett az asszony, s nem került egy kisfröccsre — emlékezik vissza az öreg. Most, bezeg megvesszük, ami kell — veti össze gyorsan a mostani és a régi háztartásukat, azután megint visszatér a „szakmai” dolgokhoz.

— Éppen húsz év kellett, amire vajúrnak mondhattam magam. 15 év után lettem segédvajúr, s azután még öt év, mire a vajúrvizsgáig jutottam.

Pedig érti a szakmáját, hisz 1946-ban Jókai-bányán tették frontmesternek. 10 éven keresztül 110—120 százalékot teljesített csapata. Jó munkájáról sztahanovista jelvényt, különböző kitüntetések, oklevelek tanúskodnak. Most már évek óta gépközlelő. Mind a két lába reumás. Nem bírta már tovább a nehéz munkát. Régen sokat dolgozott térdig érő vízben, sokszor megfagyott rajta a nadrag, míg hazaért, akkoriban a munkásvédelem még csak szóba sem került. A felszabadulás óta minden évben gyógyítgatja reumáját, hol Hévízen, hol Hajdúszoboszlón. Hiába, enyhít a baján, de az egészségét — amit a múlt elrabolt tőle — egészen visszaadni már nem lehet. Ugyanúgy nem lehet nyomtalanul eltüntetni arcáról a sok gonddal, küzdelemmel tele esztendőkvéste barázdákat. Az utóbbi évek gondtalansága — amely kicsit a múltért is kárpótolja — legfeljebb kicsit elhalványítja azokat.

Szabó József

Szabó József, a várpalotai Ernő-bánya fiatal vajúrájának, a 20-as csapat vezetőjének élete, bányász-rályafutása az idősebb generációéhoz hasonlóan kezdődött. Nem azért került a bányába, mert különösebben vonzotta az akkor még nagyon nehéz, keserves munka. Kenyér kellett, minden áron. Arva gyermek volt, szánalomból nevelte egyik rokon is, másik is. Ahány rokona van, mindnél volt hosszabb-rövidebb ideig. 15 éves korában — teljesen lerongyolódva — kopogtatott felvételre a bányánál. 16 évesnek mondotta magát, csak hogy munkába állhasson. Néhány évvel később felhívás jelent meg: akik fiatalon kerültek a bányába és szakmát szeretnének tanulni, jelentkezhetnek, az üzemvezetőség beleegyezik el-távozásukhoz. Így sajátította el az ácsmesterséget, de hiába, a szíve visszahúzta a nehezebb, de akkor már megbecsült szakmához, a tisztességes megélhetést nyújtó bányászathoz.

Nem bánta meg. Jól keres, gondtalanul él a családjával, két kis gyermeke már nem ismeri a nélkülözést, a nincset. Közben pedig nagy fába vágta a fejszét: 85 ezer forintos házat építettek lenn a Fanny-telepen a bányász-sajátházépítési akció keretében.

Megérették? — Ruházkodni igaz, nem tudunk egy-két évig, de volt annyi, hogy nem hiányzott. A nagyobb szórakozásról le kellett mondani, de hogy az ember a szájától valamit megvont volna, arra nem volt szükség. Igaz, 36 ezer forint hitelt kértünk a házra, havi 180 forintos részletekben fizetjük vissza. Ez igazán nem sok — mondja a fiatal csapatvezető. Igaz, a fürdőszoba nincs egészen berendezve. A hűségjutalomból — 8000 forintból — ezt pótoljuk, és megvesszük a kombinált szekrényt. Ez még elfér a lakásban. Később motorra takarékoskodunk — mondja. (Ki tudja, nem autó lesz-e belőle?)

Ilyen és hasonló gondjai vannak Szabó Józsefnek, és vele együtt nagyon sok bányásznak mostanában. Mennyivel más gondok ezek, mint amilyenekkel Happ Imre bácsinak kellett megküzdenie fiatalkorában. Ő a betevő falatért küzdött. Ma: bútor, ház, autó szerepel a fiatalok terveiben. Nem elérhetetlen álom egyik sem.

A régi bányászok örültek, ha dolgozhattak, ha minden nap megcsinálhatták az egész „sichtet”, ha nem 12—13 nap sovány keresetével kellett beélnie a családnak. A kevés béren kívül másra nem is számítottak. Nem is számíthattak.

Szabó József munkájáért nemcsak a havi 3—3500 forintját kapja meg. Neve ott szerepel a legjobbak között, az üzem vezetői dícsérik, kiváló oklevéllel, jelvényrel is nyugtázzák: becsülik az embert, értékelik jó munkáját, szorgalmát, azt, hogy vezetésével a 20-as csapat ebben az évben átlagosan 125,7 százalékos eredményt ért el. A fiatal csapatvezető ennél is többre tart igényt. A szépen berendezett lakás, a gondozott virágoskert, az új bútor, a jó ruha nem elég. Önmagát is formálni akarja úgy, ahogy élete, anyagi körülményei megváltoztak: csapatával együtt a szocialista munka brigádja címért küzd.

Műszakra készül, de még civilben van. Szürke nadrágban, zipzáras ballonkabátban jött el otthonról, majd itt a fürdőben öltözik át. Kabátja alatt jól látszik halványszürke selyem pulnínge, mely oly simára van vasalva, hogy még nagytóval sem lehetne

ránicot felfedezni rajta. Azelőtt a legtöbb munkásembernek ünneplőre sem jutott különb.

Elfogulatlanul, otthonosan ül a bánya üzemvezetőjének szobájában, ahol beszélgetünk, ahol visszaemlékezik eddigi életére. Közben arcán állandóan mosoly bújul. Az elégedett emberek mosolya. Elégedett, mert — mint mondja — amilyen rossz sorsban nevelődött, most olyan jól alakult élete.

Honti Lajos

Honti Lajos, a zirci vajúrtanuló intézet harmadéves növendéke ott napozik a többiekkel az öreg épület falánál. Szívják magukba a kissé bágyadt szeptemberi nap melegét. Szünet után most találkoztak először, izgatottan mesélik egymásnak élményeiket, a vidám nyári vakáció apró, számukra mégis olyan sokat mondó epizódjait. Fiatalok, gondtalanok. 16—18 évesek, a holnap bányászai.

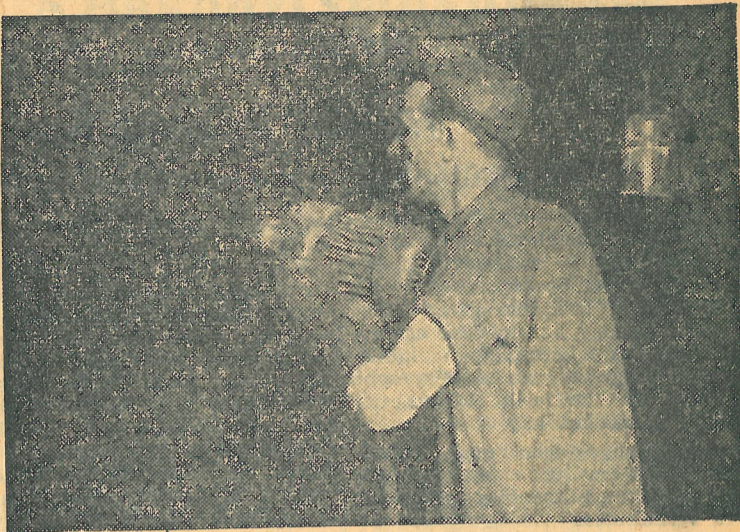
Nagy érdeklődéssel figyelik Honti Lajost, aki különösen sok érdekességet tud mondani. Lengyelországban járt nemrég, s most hitelesen ecseteli a tengerpart szépségeit, Varsó, Krakkó, Katowice nevezetességeit, ezernyi látványt. Jó munkája, jó tanulmányi eredménye jutalmául töltött kint két hetet.

Két éve elzölet el sem tudta képzelni, milyen a bánya. Akkoriban — alig 16 éves korában — munkakönyvet váltott szülővárosába, Békéscsaba munkaközvetítő hivatalában. Ott találkozott egy idősebb bányással, aki vajúrtanulókat toborozott. Hívta, jöjjön bányásznak. Ijedten tiltakozott: nem, inkább akárhova, csak ilyen szörnyűségekre helyre nem. Hiába volt az öreg bányász csabítása, a fiatallembert nem tudta megnyerni. Inkább elment a helybeli köztöltőrugyárba. Ma sem érti, hogy történt mégis, hogy néhány héttel később egy újságfelhívás, amely a zirci vajúrtanuló intézetbe hirdetett felvételt, egész lábához. Elhatározta, bányász lesz. Édesanyja kétségbeesett, se-hogy sem tudott belenyugodni, mikor annyi szakma között választathatna, miért éppen bányász akar lenni a fia? Maga sem tudta, mi vonzza annyira a számára ismeretlen, idegen élethivatás felé.

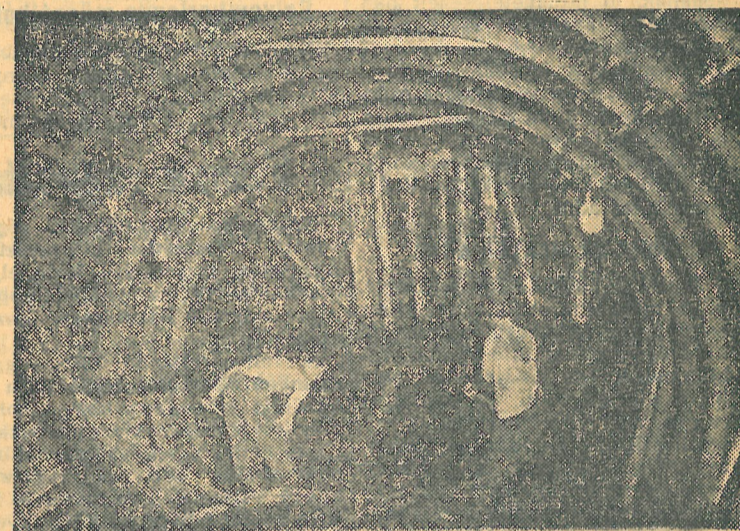
Hihetetlenül gyorsan megbarátkozott az intézettel, s a bányával is. Először csak hetenként két napot dolgoztak, az első fél évben akkor is többnyire a külszínen, hogy az ottani munkafolyamatokkal is megismerkedjenek. Fokozatosan vezették be őket a bányászati titkaiba, de tavaly már TH-val és Moll-ivekkel biztosították, az idén felnőtt csapatokra elosztva hasznosítják a gyakorlatban mindazt, amit két éven keresztül elméletben már megtanultak. Arra törekednek tanáraik, mestereik, hogy jövőre a szakmunkásvizsgán mindenképpen megállják helyüket. Igen. A jövő nyáron Honti Lajos is szakmunkás lesz. 19 éves és már vajúr. Három év alatt eléri azt, amiért Happ Imre bácsinak 20 évet kellett küzdenie. Am — amint mondja — nem elégszik meg ennyivel. Érettségizett bányász akar lenni. Technikumba készül. Elérhetetlen kívánság ez? Nem. Egy év múlva bizonyára már valamelyik bányai ipari technikum első osztályában találkozunk rá Honti Lajosra, a harmadik generáció képviselőjére, aki semmiért nem cserelné el szakmáját.

MIKE TIBORNE

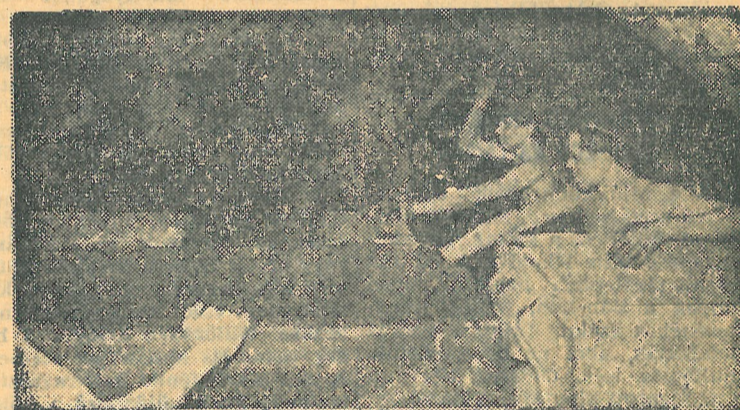
A bánya mélyén

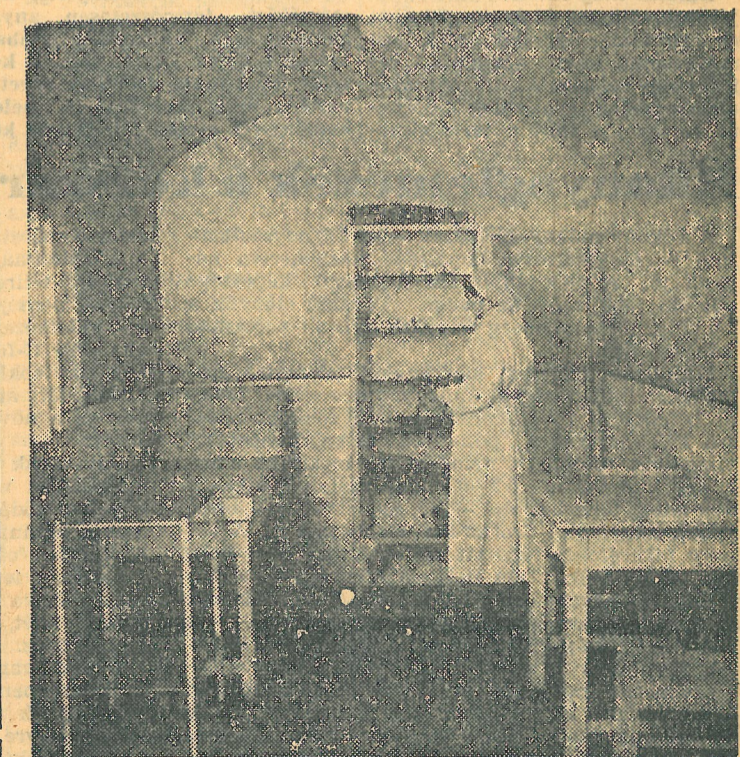
MUNKÁBAN A FÜRÖGÉP

FA HELYETT VASSAL BIZTOSÍTJÁK A VÁGATOT

TÖLTŐÁLLOMÁS

ELSŐSEGÉLY-HELY — A FÖLD ALATT